

ਸ੍ਰੀ ਉਤਰਾਧਿਐਨ ਸੂਤਰ

1. ਵਿਨੈ ਸ਼ਰੁਤ ਅਧਿਐਨ

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ 24ਵੇਂ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਤੀਰਬੰਕਰ ਸ਼੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਪਾਵਾਪੁਰੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਆਖਿਰੀ ਚੋਮਾਸੇ ਵਿਚ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਸੁਧੱਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਧੱਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ 'ਜੰਥੂ ਸਵਾਮੀ' ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਹੋ ਸ੍ਰੀ ਉਤਰਾਧਿਐਨ ਸੂਤਰ ਦੇ 36 ਅਧਿਐਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।"

ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਐਨ "ਵਿਨੈ" ਸਬੰਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਨੈਵਾਨ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ, ਗੁਣ, ਉਦਾਹਰਣਾ ਦੇ ਕੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਨੈ ਰਹਿਤ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਭੈੜਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਵਿਨੈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੌਹਣੇ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

"ਵਿਨੈਵਾਨ ਅੰਕਾਰ ਤਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਰਲ, ਨਿਰਦੋਸ਼, ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਨੈ ਰਹਿਤ ਪੁਰਸ਼, ਹੰਕਾਰੀ, ਕਠੋਰ, ਹਿੰਸਕ ਤੇ ਬਾਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਐਨ

ਜੋ ਸੰਸਾਰਿਕ (ਦੁਨਿਆਵੀ) ਸੰਜੋਗ (ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ) ਦੀਆਂ
ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਭਾਵ
ਅਨਗਾਰ ਹਨ, ਭਿਕਸ਼ੂ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਨੈ-ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇ
ਵਾਰ ਆਖਾਂਗਾ, ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਸੁਣੋ। ॥

ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ
ਹੇਠ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਇੰਗਤ (ਇਸਾਰੇ) ਅਤੇ ਆਕਾਰ (ਮਨ
ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ) ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਸ਼ ਵਿਨੈਵਾਨ ਕਿਹਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ॥

ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ
ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਉਹ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ ਉਹ ਅਵਿਨੀਤ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਕੁੱਤੀ, ਘ੍ਰੂਣਾ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ
ਤੇ ਢੁੱਤਕਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ
ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਰਿੱਤਰਹੀਨ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਚੇਲਾ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਫਟਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਇੱਜਤ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਫੱਕੀ ਛੱਡ ਕੇ ਗੰਦ ਖਾਂਦਾ ਹੈ,
ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਰਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਪਸੂ-ਬੁੱਧੀ ਅਗਿਆਨੀ ਚੇਲਾ ਸ਼ੀਲ
ਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਸ਼ੀਲ (ਦੁਰਾਚਾਰ) ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ॥

ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਭਿਕਸ਼ੂ, ਸੜੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਕੁੱਤੀ
ਅਤੇ ਗੰਦ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ

ਅੰਦਰ ਵਿਨੈ ਧਰਮ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ। 6।

ਇਸ ਲਈ ਵਿਨੈ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੀਲ (ਸਦਾਚਾਰ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਬੁੱਧ (ਗਿਆਨੀ ਪੁੱਤਰ ਚੇਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੁਤਕਾਰਿਆ ਜਾਂ ਅਪਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। 7।

ਚੇਲਾ ਬੁੱਧ (ਗੁਰੂਆਂ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਤ ਸੁਭਾ ਰਹੇ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਰੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੋ, ਬੇਅਰਥ ਰੱਲਾਂ ਛੱਡ ਦੇਵੋ। 8।

ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ (ਸਖਤ) ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮਿਸ਼ਦਾਰ ਚੇਲਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਖਿਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ, ਭੈੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥ (ਸੰਗ) ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਾਸਾ ਮਜ਼ਾਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਰੱਖੋ। 9।

ਚੇਲਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਦੇ ਚੂਠ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੋ ਅਤੇ ਥਾਕੀ ਵਿਹਲੇ ਸਮੇਂ ਇਕਾਂਤਵਾਸ (ਪਿਆਨ) ਕਰੋ। 10।

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਚੇਲਾ, ਬੁਰਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰ ਵੀ ਲਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਛੁਪਾਵੋ। “ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਆਖੋ ਅਤੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਆਖੋ”। 11।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੜੀਅਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚਾਬੁਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਖੋ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਉੱਤਮ ਸਿੱਖਿਅਤ ਘੜਾ ਚਾਬੁਕ ਵੇਖ ਦੇ ਹੀ ਗਲਤ ਰਾਹ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਚੇਲਾ

ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। 12।

ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼ਟ ਚੇਲਾ, ਨਰਮ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਮਝ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੇਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁੱਸਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। 13।

ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੋ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਝੂਠ ਨਾ ਆਏ, ਜੇ ਕਦੇ ਕਰੋਧ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ (ਨਿਸ਼ਫਲ) ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਚੰਗੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਰਾਗ-ਦਵੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। 14।

ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਹੀ ਕਠਿਣ ਹੈ। ਆਤਮ-ਜੋਤੂ ਹੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 15।

ਚੇਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਸੰਜਮ ਤੇ ਤਪ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂ, ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਬੱਧ (ਕਤਲ) ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਢੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹੋਵਾਂ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਵਾਂ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। 16।

ਯੋਗ ਚੇਲਾ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ, ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਾ ਚੱਲੋ। 17।

ਆਚਾਰੀਆ (ਗੁਰੂ) ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਨਾ ਅੱਗੇ ਬੈਠੋ, ਨਾ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਟ ਨਾਲ ਪੱਟ ਜੋੜ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਬੈਠੋ। ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਗੁਰੂ

ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਸਗੋਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣੋ। 18।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ ਅਤੇ ਪੈਰ ਫੈਲਾ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ। ਸੰਜਸੀ ਚੇਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਿਨੈ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਸਨਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾ ਬੈਠੋ। 19।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ (ਕਿਰਪਾ ਦਿਸ਼ਟੀ) ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ, ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਇੱਛਕ ਚੇਲਾ ਆਚਾਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੋ। 20।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਚੇਲਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਾ ਬੈਠਾ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਆਸਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਸੁਣੋ। 21।

ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਨ ਜਾਂ ਤਖਤਪੋਸ਼ ਤੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਪੁੱਛੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਉਕੜੂ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਣਾ ਹੋਵੇ, ਪੁੱਛੋ। 22।

ਵਿਨੀਤ ਚੇਲੇ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਸੂਤਰ (ਸ਼ਾਸਤਰ) ਅਰਥ ਜਾਂ ਦੇਵੇ ਦੱਸ ਦੇਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ (ਗੁਰੂ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ। 23।

ਭਿਕਸ਼ੂ ਝੂਠ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਫੈਸਲਾਕੁਨ (ਨਿਸ਼ਚੈ ਨਾਲ) ਗੱਲ ਨਾ ਆਖੋ, ਬੋਲੀ ਦੇ ਦੈਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਧੋਖਾ ਸਦਾ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। 24।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਬੇ-ਅਰਥ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਢੁੱਖ
ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਨਾ ਬੋਲੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ
ਲਈ ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਅਹਿਤਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ
ਬੋਲੋ। 25।

ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ, ਘਰਾਂ ਵਿਚ, ਘਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ
ਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਇਕੱਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾ ਕਰੋ। 26।

ਪਿਆਰੇ ਜਾਂ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ (ਆਗਿਆ
ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਲਾਭ
ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੋ। 27।

ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਮਲ ਜਾਂ ਕਠੋਰ ਹੁਕਮ,
ਬੁਰੇ ਕਰਮ (ਕੰਮ) ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਹੁਕਮ
ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਚੇਲਾ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਧੂ
(ਅਯੋਗ) ਦੇ ਲਈ ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਅਵਿਨੀਤ ਚੇਲੇ ਲਈ ਦਵੇਸ਼
(ਗੁੱਸੇ) ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। 28।

ਸੱਤ ਭੈਅ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਸਮਝਦਾਰ, ਗਿਆਨੀ ਚੇਲਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ
ਕਠੋਰ ਬਚਨਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਿਤਕਾਰੀ ਮੰਨਦਾ
ਹੈ। ਪਰ ਇਹੋ, ਖਿਮਾਂ ਅਤੇ ਮਨ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ, ਮੂਰਖ
ਲਈ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। 29।

ਚੇਲਾ ਅਜਿਹੇ ਆਸਨ ਤੇ ਬੈਠੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸਨ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ
ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਰਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ
ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਸਥਿਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਨਾ
ਹੋਵੇ। ਆਸਨ ਤੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾ ਉੱਠੋ, ਕੰਮ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਘੱਟ

ਉਠੇ। ਸਥਿਰ ਤੇ ਸ਼ਾਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਨਾ ਵੇਖੋ। 30।

ਭਿਕਸੂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਤੁਰੇ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੇ
ਵਾਪਸ ਠਿਕਾਣੇ ਤੇ ਆਵੇ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ।
ਜੋ ਕੰਮ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ। 31।

ਭਿਕਸ਼ਾ ਲਈ ਗਿਆ ਭਿਕਸੂ, ਭਿਕਸ਼ਾ ਖਾਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ
ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਨਾ ਖੜ੍ਹੋ। ਮੁਨੀ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ (ਨਿਯਮਾਂ)
ਅਨੁਸਾਰ ਏਸਨਾ (ਸੁੱਧ ਕਾਲ) ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਭੋਜਨ
ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਸਮੇਂ, ਵਿਚ ਜਰੂਰਤ
ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਜਨ ਕਰੋ। 32।

ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਭਿਕਸੂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਅਤੇ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹਾ
ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹੋ ਪਰ ਇਕੱਲਾ
ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਭਿਕਸੂਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਲੰਘ
ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਲਈ ਨਾ ਜਾਵੋ। 33।

ਸੰਜਮੀ-ਮੁਨੀ ਪ੍ਰਾਸੂਕ (ਅਜੀਵ ਜਾਂ ਜੀਵ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਅਚਿੱਤ)
ਅਤੇ ਪਰਕ੍ਰਿਤ (ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ) ਭੋਜਨ ਹੀ
ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਦਿੱਤਾ ਭੋਜਨ ਨਾਲ
ਲਵੇ। 34।

ਸੰਜਮੀ-ਮੁਨੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਜੀਵਾਂ) ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ,
ਉਪਰ ਤੋਂ ਢੱਕੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚੋਂ
ਆਪਣੇ ਸਹਿ-ਧਰਮੀ (ਸਮਾਨ ਧਰਮ ਵਾਲੇ) ਸਾਥੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੂਮੀ
ਉੱਤੇ ਨਾ ਡੇਗਦਾ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਲਵੇ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ-ਪੂਰਵਕ

(ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਅਸਾਵਧਾਨੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਖਾਵੇ। 35।

ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਨੀ, ਖਾਣ-ਯੋਗ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਪਕਾਇਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਕੱਟਿਆ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਕਰੇਲੇ ਆਦਿ ਦਾ ਕੌੜਾਪਨ (ਕੁੜੱਤਣ) ਮਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਕ ਅਜੀਵ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਸੂਪ ਆਦਿ ਵਿਚ ਘੀ ਚੰਗਾ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ (ਪਾਪਕਾਰੀ) ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਬੋਲੋ। 36।

ਚੰਗੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਚਾਰੀਆ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖਿਅਕ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਗਾਰੂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੁਸ਼ਟ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਮਾਲਕ। 37।

ਗਾਰੂ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਸਨ ਨੂੰ ਪਾਪ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਚੇਲਾ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰੂ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਥੱਪੜ ਮਾਰਨ ਤੁੱਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ (ਠੋਕਰ ਅਤੇ ਚੋਟਾਂ ਮਾਰਨਾ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਮਾਰਨਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। 38।

ਗਾਰੂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰ, ਭਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਵਿਨੈ-ਵਾਨ ਚੇਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਸਨ (ਹਕੂਮਤ) ਨੂੰ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਪ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਬੁਰਾ ਚੇਲ, ਭਲੇ ਲਈ ਆਖੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। 39।

ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਆਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ
ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸਾ
ਕਰੇ। ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਬਣੋ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ
ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਾ
ਕਰੋ। 40।

ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਬੁਰੇ ਵਰਤਾਉ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ
ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਿਨੀਤ ਚੇਲਾ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਆਖੋ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ
ਕਰਾਂਗਾ। 41।

ਜੋ ਵਿਵਹਾਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਵਿਦਵਾਨ
ਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਮੁਨੀ ਕਦੇ ਨਿੰਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। 42।

ਚੇਲਾ ਆਚਾਰੀਆ ਦੇ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ
ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪੇ ਬੋਲ ਰਾਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ
ਫੇਰ ਕੰਮ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਵੋ। 43।

ਵਿਨੈ-ਵਾਨ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂਹ ਕਹੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ
ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ
ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। 44।

ਵਿਨੈ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਜੋ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਚੇਲਾ ਨਿਮਰਤਾ
ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਇਹ ਧਰਤੀ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ

ਯੋਗ ਚੇਲਾ, ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ
ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਣਦੇ ਹੈ। 45।

ਪੜਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਨੈ ਭਾਵ ਜਾਣਕਾਰ,
ਬੁਧੀਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰੰਭੀਰ ਵਿਪੁਲ (ਮਹਾਨ) ਸਰੁਤ ਗਿਆਨ (ਗੁਰੂ
ਤੋਂ ਸੁਣੇ) ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। 46।

ਉਹ ਚੇਲਾ ਆਦਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ
ਤਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਮਿਟ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ
ਆਚਾਰ ਨਾਲ ਯੁਕਤ (ਭਰਪੂਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦਾ
ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਤੇਜ਼ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 47।

ਉਹ ਦੇਵ, ਰੰਧਰਵ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਲਾ, ਮੈਲ
ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀ ਇਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸ਼ਾਸਵਤ ਸਿੱਧ (ਜਨਮ
ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਕੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਨ ਰਿੱਧੀ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 48।

ਅਜਿਹਾ ਮੌਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

ਗਾਥਾ 1

ਸੰਜੋਗ ਦਾ ਅਰਥ ਬਾਹਰਲਾ (ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਸਾਮੱਗਰੀ
ਸਬੰਧੀ) ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ (ਵਿਸੈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਾਏ (ਕੋਧ, ਮਾਨ,
ਮਾਇਆ, ਲੋਭ) ਆਦਿ ਹੈ।

ਵਿਨੈ ਦਾ ਅਰਥ ਆਚਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਨਿਮਰਤਾ ਹੈ।

“ਵਿਨਧ : ਸ਼ੁਧਜਨਾਲੋਵਿਤ : ਸਮਾਚਾਰਸਤ, ਵਿਨਮਨਾਂ
ਵਾ ਵਿਨਮਧ”

(ਸ਼ਾਂਤਾ ਅਚਾਰਿਆ ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਹਦ ਵਿਰਤੀ)

ਗਾਥਾ 2

‘ਆਗਿਆ’ ਤੇ ‘ਨਿਰਦੇਸ਼’ ਇਕ ਹੀ ਅਰਥ ਦੇ ਸੁਚਕ ਹਨ
ਪਰ ਉੱਤਰਾਧਿਐਨ ਚੂਰਨੀ ਅੰਦਰ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਗਮਾਂ
(ਸ਼ਾਸਤਰ) ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਗਮ
ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਬਚਨ।

ਗਾਥਾ 3

_____ ਦਾ “ਦ੍ਰਾਸ਼ਟਵ” ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ :

1. ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਛੂਸ

2. ਚੌਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ

ਗਾਥਾ 12

‘ਅਕੀਏਂ’ ਵਿਨੀਤ (ਕਿਹਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ) ਘੜੇ ਤੇ ਬੈਲ
ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਾਥਾ 14 : ਮਹਾਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਵ - 287/35

ਗਾਥਾ 15 : ਧੱਮਪਦ 12/3

ਗਾਥਾ 17 : ਬੇਰੀ ਗਾਥਾ 247

ਗਾਥਾ 18 : ‘ਆਚਾਰੀਆ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਧਰਮ ਸੰਘ ਦਾ ਨੇਤਾ ਹੈ।
ਇਸ ਸੰਘ ਵਿਚ ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ, ਸ਼ਾਵਕ (ਉਪਾਸਕ), ਸ਼ਾਵਿਕਾਵਾਂ
(ਉਪਾਸਕਾਵਾਂ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਗਾਬਾ 47 : ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

- (1) ਅਹਿੰਸਾ
- (2) ਸੱਚ
- (3) ਅਤਿਸ਼ੈ (ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨਾ)
- (4) ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ (ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲਗਾਵ ਨਾ ਰੱਖਣਾ)
- (5) ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ

ਹਰ ਭਿਕਸ਼ੂ ਤੇ ਭਿਕਸ਼ੂਣੀ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਕਰਣ (ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਨਣਾ), ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਯੋਗ (ਮਨ, ਵਚਨ, ਕਾਇਆ) ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2.

ਪਰਿਸੈ ਅਧਿਐਨ

ਪਰਿਸੈ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਿਚ ਰੁਕਵਾਟਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਧੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜਬੂਤੀ ਤੇ ਤਿਆਰ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਸੈ ਨੂੰ ਇਕ ਕਸੌਟੀ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਤੀ ਵਲ ਅੱਗੇ ਵਧੋ। ਇਹੋ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭਾਵ, ਅਰਥ ਜਾਂ ਸਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਪਰਿਸੈ 22 ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸਾਧੂ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਰਿਸੈ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

ਅਧਿ ਚ ਪਰੀਤਿ ਸਰ्व ਪ੍ਰਕਾਰੇਣ ਸਹਾਤੇ ਇਤਿ ਪਾਰਿ਷ਫ
ਜੋ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਿਸੈ
ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਅਧਿਐਨ

ਸ੍ਰਮਣ (ਸਾਧੂ) ਜੀਵਨ ਵਿਚ 22 ਪਰਿਸੈ (ਕਸ਼ਟ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜਾਣ ਕੇ, ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਵਾਕਫੀ ਕਰ ਕੇ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਹਰਾ ਕੇ, ਭਿਕਸ਼ਾ ਲਈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਨੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।

“ਉਹ 22 ਪਰਿਸੈ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ? ਜੋ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜਾਣ ਕੇ, ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਵਾਕਫੀ ਕਰਕੇ, ਹਰਾ ਕੇ ਭਿਕਸ਼ਾ ਲਈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਨੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।”

“ਇਹ 22 ਪਰਿਸੈ ਇਹ ਹਨ ਜੋ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜਾਣ ਕੇ, ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਵਾਕਫੀ ਕਰਕੇ, ਹਰਾ ਕੇ ਭਿਕਸ਼ਾ ਲਈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਨੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।”

ਗੰਧਰ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

“ਹੇ ਜੰਬੂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਜੈਨ-ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤਰੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ 22 ਪਰਿਸੈ ਆਖੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਪਰਿਸੈ (ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ) ਆਉਣ ਤੇ ਸਾਧੂਪੁਣੇ ਤੋਂ ਬ੍ਰਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਜੰਬੂ ਸਵਾਮੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ “ਉਹ ਪਰਿਸੈ ਕਿਹੜੇ

ਹਨ' ? ਆਚਾਰਿਆ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਜੰਥੂ !
ਇਹ ਪਰਿਸ਼ੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

- (1) ਡੁੱਖ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (2) ਪਿਆਸ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (3) ਠੰਢ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (4) ਗਰਮੀ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (5) ਦੰਸ ਮਸ਼ਕ (ਮੱਹਰਾਂ ਆਦਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ
ਡੰਗਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (6) ਅਚੇਲ (ਕੱਪੜੇ ਫਟ ਜਾਣਾ, ਨਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਜਾਣ
ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (7) ਅਰਤਿ (ਸੰਜਮ ਜਾਂ ਸਾਧੂਪੁਣੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੱਟ
ਜਾਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (8) ਇਸਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (9) ਚਰਿਆ (ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਕਸ਼ਟ ਆਉਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (10) ਨਿਸ਼ਧਾ (ਇਕੱਲਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (11) ਸ਼ਇਆ (ਸੌਣ ਲਈ ਤਖਤਪੇਸ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਥਾਂ ਨਾ
ਮਿਲਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (12) ਅਕਰੋਸ਼ (ਭਾਵ ਕਰੜ ਵਿਚ ਕਠੋਰ ਵਾਕ ਬੋਲਣ ਦਾ)
ਪਰਿਸ਼ੈ
- (13) ਬੱਧ (ਮਾਰਕੁੱਟ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (14) ਯਾਚਨਾ (ਮੰਗਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (15) ਅਲਾਭ (ਹਾਨੀ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ

- (16) ਰੋਗ ਦਾ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (17) ਘਾਹ ਛੂਸ ਚੁੱਭਣ ਦਾ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (18) ਜੱਲ (ਮੈਲ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (19) ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (20) ਪ੍ਰਿਗਿਆ (ਸਮਝ ਬੁੱਧੀ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
- (21) ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਿਸ਼ੈ
- (22) ਦਰਸ਼ਨ (ਸੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਘਟ ਜਾਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ
ਹੇ ਜੰਬੂ ! ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤਰੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਪਰਿਸ਼ੈ ਦੇ
ਜੋ ਭੇਦ ਦੱਸੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ
ਸੁਣ।।।

1. ਭੁੱਖ ਪਰਿਸ਼ੈ :

ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਜਮੀ, ਤਪੱਸਵੀ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਉਹ ਫਲ ਨਾ ਆਪ ਤੋਤੇ ਨਾ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੁੜਵਾਏ, ਨਾ ਛੇਕ
ਕਰੇ ਨਾ ਆਪ ਪਕਾਵੇ ਨਾ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਪਕਵਾਵੇ।।।

ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਸੁੱਕ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾਂ ਦੀ ਟੰਗ ਵਰਗਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ
ਜਾਵੇ, ਨਸਾਂ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਸਰੀਬ ਥੇ-ਢੰਗਾ ਬਣ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਵੀ ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ
ਸਾਧੂ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਦਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਸੰਜਮ ਦਾ ਪਾਲਣ
ਕਰੇ।।।

2. ਪਿਆਸ ਪਰਿਸ਼ੈ :

ਅਸੰਜਮ ਰਹਿਤ, ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲਾ, ਸਰਮ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ
ਪਿਆਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਸਚਿੱਤ (ਕੱਚਾ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਅੱਗ ਰਾਹੀਂ ਪਕਾਏ ਪ੍ਰਾਸੁਕ (ਜੀਵ ਰਹਿਤ) ਪਾਣੀ
ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। 14।

ਜੰਗਲ, ਉਜਾੜ ਵਿਚ, ਇਕਾਂਤ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਜੇ ਪਿਆਸ ਤੋਂ
ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਮੂੰਹ ਸੁੱਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਕਸ਼ਟ
ਸਹਿਨ ਕਰੇ। 15।

3. ਠੰਢ ਪਰਿਸੈ :

ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੱਕਤ ਅਤੇ ਲਗਾਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਾਧੂ
ਨੂੰ ਠੰਢ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਆਤਮ ਜੇਤੂ, ਜੈਨ ਧਰਮ
ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਜਾਂ ਸਵਾਧਿਆਇ
ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਗੋਂ ਜਿਨ ਸ਼ਾਸਨ (ਜੈਨ ਧਰਮ) ਵੀਤਰਾਗ
ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਠੰਢ ਦੇ ਪਰਿਸੈ ਨੂੰ ਸਹਿਣ
ਕਰੇ। 16।

ਠੰਢ ਲੱਗਣ ਤੇ ਸਾਧੂ ਇੰਝ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਠੰਢ ਦੇ
ਬਚਾਉ ਲਈ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਢ ਆਦਿ ਤੋਂ
ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੰਬਲ ਆਦਿ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਅੱਗ
ਸੇਕ ਲਵਾਂ ? ਅਜਿਹਾ ਚਿੰਤਨ ਸਾਧੂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਠੰਢ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਕਾਨ, ਕੰਬਲ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ,
ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅੱਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਵਾਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਮਨ
ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆਵੇ। 17।

4. ਗਰਮੀ ਦਾ ਪਰਿਸੈ :

ਗਰਮ ਭੂਮੀ, ਸ਼ਿਲਾ ਤੇ ਲੂ ਆਦਿ ਦੇ ਕਸ਼ਟ, ਪਿਆਸ ਤੇ
ਗਰਮ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਠੰਢ ਆਦਿ ਸੁੱਖ ਦੀ

ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰੋ। 8।

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਾਧੂ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਹੀ ਪੱਥੇ ਦੀ
ਹਵਾ ਕਰੋ। 9।

5. ਮੱਛਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪਿਰਸੈ :

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ, ਤੀਰਾਂ
ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਧੀਰਜ-
ਪੂਰਵਕ ਸਹਿਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਰੋਧ ਨੂੰ ਸਿੱਤੋ। 10।

ਆਪਣੇ ਮਾਸ ਤੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਚੂਸਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ,
ਨਾ ਹੀ ਸਤਾਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਰੋਕੋ, ਮਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸਾ ਨਾ
ਕਰੋ, ਸਰੋਂ ਪਰ ਸਮਭਾਵ ਰੱਖੋ। 11।

6. ਕੱਪੜੇ ਫਟ ਜਾਣ ਦਾ ਪਰਿਸੈ :

ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਫਟ ਜਾਣ ਤੇ ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ
ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਸਹਿਤ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ
ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। 12।

ਸਾਧੂ ਕਦੇ (ਜਿਨ ਕਲਪ) ਵਸਤਰ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਦੇ
(ਸਥਵਿਰ ਕਲਪੀ) ਵਸਤਰ ਸਹਿਤ, ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ
ਹਿਤਕਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੋ। 13।

7. ਅਰਤਿ ਪਰਿਸੈ :

ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ ਫਿਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪਰਿ-ਗ੍ਰਹਿ
(ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ) ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜੇ ਕਦੇ ਸੰਜਮ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ

10. ਨਿਸ਼ਧਾ (ਇਕੱਲੇਪਣ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ :

ਸਾਧੂ ਸਮਸ਼ਾਨ ਵਿਚ, ਉਜਾੜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਖੇਖਲੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਰਕਤ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਵੋ। 20।

ਸਮਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੋ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਸ਼ਟ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਕਸ਼ਟ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਸਹਿਣ ਕਰੋ। ਡਰ ਕੇ ਆਸ ਪਾਸ ਨਾ ਭੱਜੋ। 21।

11. ਸੈਯਾ ਪਰਿਸ਼ੈ :

ਸਮਰੱਥ ਤਪੱਸਵੀ ਨੂੰ ਉੱਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਸੌਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਂ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਦੀ ਮਹਿਆਦਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਨਾ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਤਪੱਸਵੀ ਸਾਧੂ ਉਸ ਕਸ਼ਟ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਵੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਭੰਗ (ਬਰਬਾਦ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 22।

ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਰਸ਼, ਹਿਜ਼ੜੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਠਹਿਰਣ ਯੋਗ ਉਪਾਸਰਾ (ਥਾਂ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮੁਨੀ ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਕ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਠੰਢ ਆਦਿ ਮੈਸਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਵਕ ਸਹਿਣ ਕਰੋ। 23।

12. ਅਕਰੋਸ (ਕਠੋਰ ਵਚਨ ਦਾ) ਪਰਿਸ਼ੈ :

ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਲ੍ਸ਼ ਕੱਢੋ, ਅਪਮਾਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਉਸ ਜੀਵ ਤੇ ਕਰੋਧ ਨਾ ਕਰੋ। ਕਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਆਪ ਅਗਿਆਨੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਧੂ ਗਾਲ੍ਸ਼ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ

ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸਹਿਣ ਕਰੋ। 14।

ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੌਜ ਕੇ ਆਤਮਾ ਰੱਖਿਅਕ ਭਾਵ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਪਕਾਰੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਬਾਗ ਵਿਚ ਘੁੰਮੋ। 15।

8. ਇਸਤਰੀ ਪਰਿਸੈ :

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵਾਸਨਾ ਜਾਂ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸਦਾ ਸਾਧੂਪੁਣਾ ਸਫਲ ਹੈ। 16।

ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਾਧੂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਚਿੱਕੜ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੇ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਸੰਜਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ। 17।

9. ਚਰਿਆ (ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਟ ਆਉਣ ਦਾ) ਪਰਿਸੈ :

ਸੰਜਮੀ ਸਾਧੂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਭੋਜਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਘੁੰਮੋ। 18।

ਸਾਧੂ ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਰੇ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਘੁੰਮੋ, ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ (ਸੰਪਤੀ ਇਕੱਠੀ) ਨਾ ਕਰੋ, ਗ੍ਰਹਿਸਬੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਸਬੰਧ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਘਰੇਲੂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਘੁੰਮੋ। 19।